

LEDARE

Ledare: Stor samhällsgärning på många fält

PUBLICERAD 2002-12-09

UTVALD LÄSNING I DIN MEJLBOX[Skaffa nyhetsbrev](#)

DN:s chefredaktör Peter Wolodarski väljer ut veckans mest läsvärda artiklar.

"Alltför många jag" satte Gunnar Helén som titel på första delen av sina memoarer. Titeln speglade en ovanligt mångskiftande samhällsinsats, redan innan Helén valdes till partiordförande 1969.

Under sina tio år på radion 1939-1949 gick Gunnar Helén i spetsen för en revolution i etern. Fram till hans direktsändning från Kungsgatan fredsdagen 1945 rådde förbud mot nyhetssändningar från Radiotjänst - Tidningarnas Telegrambyrå hade monopol, för att skydda pressens nyhetsledande roll. De legendariska idédebatterna i radio mellan Herbert Tingsten och Ernst Wigforss 1946-48 kom till på initiativ av Helén, som också ledde dem. Den nya grävande och uppkäftiga reportageverksamheten var i mycket Gunnar Heléns verk. Helén har en betydande plats i svensk medieutveckling.

Han fortsatte efter radioåren som kulturchef på Stockholms-Tidningen, doktorerade i nordiska språk på Birger Sjöberg, var verksam som skolutredare på SNS, blev riksdagsman, var ledande i det nordiska samarbetet, så landshövding i Växjö med Emigrantinstitutet som kanske mest bestående gärning.

Viktigast efter åren på radion var nog ändå insatsen som skolreformator. Gunnar Helén hade ett inflytande som var unikt för en oppositionspolitiker. I praktiken var den nya grundskolan ett verk byggt på samsynen mellan Ragnar Edenman och Gunnar Helén. "Med Edenmans tillstånd bosatte jag mig närmast i ecklesiastikdepartementet", berättar Helén om arbetet med grundskolepropositionen 1961-62. Detta var före det förstörelseverk i den svenska skolan som inleddes efter valet 1968.

Som medarbetare till Gunnar Helén på 70-talet fick jag nära upplevelser av hans starkt personliga engagemang för en bra skola för alla. Inför berättelser om hur begåvade ungdomar hindrats i sina studier på grund av ekonomiska problem eller en oförstående omgivning kunde Gunnar börja gråta. Både hans far och hans svärfar var lärare, liksom hans hustru Ingrid. Skolan, bildningen, vars och ens möjligheter att ta vara på sin begåvning låg vid kärnan av Gunnar Heléns livsinsats. På senare år bekymrade han sig över svenska språkets ställning i en globaliserad miljö. Han var pessimistisk i det långa loppet men

sökte vägar att hävda svenskan som språk. Gunnar Helén var också en byggare, som med lust engagerade sig i projekt som gav synliga resultat, så han tänkte i banor av någon fri stiftelse för att göra saker som inte täcks av nuvarande institutioner.

Gunnar Helén var kulturradikal i ordets bästa mening. Han trodde inte på religioner, men hade respekt för kyrkans hembygdsroll. Kulturens frihet att utforska gränser och inte stoppas av auktoriteter var viktig för honom. Arbetet för kvinnans frigörelse, till full professionell respekt och jämställdhet, var ett av hans starkaste engagemang.

Kulturradikalismen var nog en anledning till att Gunnar Helén och Olof Palme fann varandra på ett personligt plan. Även under partiledartiden - med dess inbyggda offentliga motsättningar - hade de förtroendefulla informella samtal. Helén avskydde förtälet av Olof Palme i högborgerliga kretsar och sa det också offentligt.

Helén hoppades att tiden skulle öppna för regeringssamverkan mellan en social liberalism och en frihetlig socialdemokrati. Haga-överenskommelserna hade även denna bakgrund, utöver den ekonomiska. När Helén faktiskt fick frågan från Olof Palme, informellt, 1974 var opinionen inte mogen. När en ny öppning syntes hösten 1978, genom Fälldin-regeringens fall på kärnkraftsfrågan, stod Gunnar Helén värd för samtalen mellan Olof Palme och Ola Ullsten.

Det förblir en tragedi för svensk samhällsutveckling att inre och yttre låsningar omöjliggjort skapandet av ett kraftfält mellan en förnyad socialdemokrati och en öppen liberalism av Gunnar Heléns slag.

TEXT

Hans Bergström

© Detta material är skyddat enligt lagen om upphovsrätt